

موضوع	بخشنامه شماره مب/ 1663 مورخ ۱۳۸۴/۰۸/۲۵؛ رویه‌های موثر نقدینگی بانک‌ها (ترجمه سندی از کمیته نظارت بانکی بال)
-------	--

شماره: مب ۱۶۶۳

تاریخ : ۱۳۸۴/۰۸/۲۵

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای دولتی و غیر دولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید
احتراماً

چنانکه استحضار دارند یکی از مهمترین وظایف بانک‌ها نگهداری وجوه نقد یا داراییهای نزدیک به نقد با هدف رفع نیازهای نقدینگی بانک پاسخ به درخواست مشتریان برای برداشت از حسابهای خود و ... است. از این رو اگر چنان که اختلالی در این جریان سیال گردش وجوه بروز کند به ویژه به دلیل ارتباطات سیستمی بانکها با یکدیگر - تبعات نامطلوبی برای هر بانک و نیز کل سیستم بانکی در پی خواهد داشت.

اندازه گیری و کنترل نقدینگی برای بانکها و ناظرین بانکی بسیار حیاتی است. همواره باید این اطمینان حاصل شود که تمامی تعهدات بانک بدون این که خللی در عملیات آن ایجاد گردد به موقع ایفا میشود البته این مهم، فقط به کمک مدیریت موثر نقدینگی میسر است. مدیریت مناسب نقدینگی توان بانک را برای به سلامت گذر کردن از شرایط نامطلوب افزایش میدهد؛ با مدیریت موثر ریسک نقدینگی، سیستم گزارش دهی توسعه یافته ای ایجاد میشود و به کمک آن مدیران بانک از وضعیت دارایی ها بدهیها و فعالیتهای زیر خط ترازنامه آگاهی کافی مییابند امتیاز عمده وجود این سیستم اینکه با اتکال به آن مدیران بانک خواهند توانست به طور مستمر نقدینگی بانک را اندازه گیری نموده و توان آن را برای غلبه بر مشکلات به ویژه در شرایط و سناریوهای بحرانی ارزیابی نمایند.

نوشتار حاضر ترجمه یکی از اسناد مهم کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین المللی تحت عنوان رویه های موثر مدیریت نقدینگی بانک ها است که ضمن تاکید بر اهمیت مدیریت مناسب ،نقدینگی ساز و کارهای عملی را برای آن ارائه خواهشمند است با عنایت به این واقعیت که در بسیاری از بانک ها مدیریت نقدینگی صرفاً مسئولیت بخش خزانه داری نیست دستور فرمایند این نوشتار برای مطالعه و بهره برداریهای لازم در اختیار کلیه واحدهای آن بانک قرار گیرد. ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

صدیقه رهبر شمس کار

۴-۳۸۳۱

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

رویه های موثر مدیریت نقدینگی بانکها

از انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری

بانک تسویه بین المللی

(فوریه ۲۰۰۰)

مترجمین

صدیقه رهبر شمس کار

مهرناز فریدونی

گروه مطالعاتی بانکی و اعتباری

خردادماه ۱۳۸۴

فهرست عناوین

صفحه

بخش اول

۱- مقدمه

اصول ارزیابی مدیریت نقدینگی بانک ها

گسترش یک ساختار مدیریت نقدینگی

اندازه گیری و مراقبت خالص وجوه مورد نیاز

مدیریت دسترسی به بازار
برنامه ریزی اقتصادی
مدیریت نقدینگی پول خارجی
کنترل‌های داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی
نقش افشای اطلاعات برای بهبود نقدینگی
نقش ناظرین بانکی
بخش دوم
۲ مدیریت مستمر نقدینگی
الف - گسترش ساختار مدیریت ریسک نقدینگی
ب اندازه گیری مراقبت خالص وجوه مورد نیاز
دارایی‌ها
بدهی‌ها
فعالیت‌های زیر ترازنامه
فرصیات دیگر
لم
ج - مدیریت دسترسی به بازار
د برنامه ریزی اقتصادی
الف- راهکارها
ب پشتوانه نقدینگی
ج برنامه های تبدیل دارایی به اوراق بهادار
بخش سوم
- مدیریت نقدینگی پولهای خارجی
الف - تامین مالی داراییهای برحسب پول محلی با پول خارجی
ب - تامین مالی داراییهای بر حسب پول خارجی
- کنترل‌های داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی
۵- نقش افشای اطلاعات در بهبود نقدینگی
نقش ناظرین بانکی
ماخذ
لم
بسمه تعالی
رویه های موثر مدیریت نقدینگی در بانکها
بخش اول - مقدمه

۱ مدیریت نقدینگی یا توانایی افزایش وجوه و انجام به موقع تعهداتی که سررسید آنها فرا میرسد قطعاً لازمه ادامه حیات بانکها است. بنابراین مدیریت نقدینگی از اهم اموری است که توسط بانکها انجام می شود. مدیریت مناسب نقدینگی میتواند از احتمال وقوع مشکلات جدی بانک بکاهد. در واقع با توجه به اینکه کمبود نقدینگی در یک بانک می تواند پیامدهای گسترده سیستمی در برداشته باشد اهمیت نقدینگی برای هر بانک ورای هر موضوع دیگری است.

از این رو تجزیه و تحلیل نقدینگی نه فقط مدیریت بانک را ملزم میکند وضعیت نقدینگی بانک را بطور مستمر ارزیابی کند بلکه وی را وادار میکند که بررسی نماید تامین نیازهای نقد تحت سناریوهای متفاوت از جمله در شرایط نامطلوب چگونه امکان پذیر است.

- کمیته نظارت بر بانکداری، بال مطالعات خود در زمینه نظارت بر نقدینگی را به یافتن راهی معطوف نموده که از طریق آن بانک ها براساس رویه ای یکپارچه و کلی نقدینگی خود را اداره کنند فن آوریها و نوآوریهای مالی اخیر، راههای جدیدی را برای تامین مالی و مدیریت نقدینگی پیش روی بانکها قرار داده است.

علاوه بر این کاهش قدرت اتکای بانکها به سپرده های اصلی افزایش اتکای آنها به وجوه عمده و نابسامانیهای اخیر بازارهای مالی جهان نگرش بانک ها را نسبت به نقدینگی تغییر داده است و تمامی این تغییرات به چالشهای جدیدی برای بانکها بدل گردیده است.

با توجه به این واقعیت که رویه های استاندارد برای مدیریت نقدینگی بانکها از زمان انتشار گزارشی تحت عنوان چارچوبی برای اندازه گیری و مدیریت نقدینگی در سپتامبر سال (۱۹۹۲) تاکنون تغییراتی نموده است کمیته بال در حال به هنگام نمودن گزارش مذکور است. این گزارش توجه خود را به اصول مهم و عناصر کلیدی مدیریت موثر نقدینگی معطوف داشته است.

۴ روشها و پیچیدگی فرآیندی که برای مدیریت نقدینگی بکار میرود به اندازه و پیچیدگی بانک و نیز ماهیت و پیچیدگی فعالیتهای آن بستگی دارد. در عین حال که این گزارش بیشتر متوجه بانکهای بزرگ است ولی اصول مطروحه در آن برای کلیه بانکها کاربرد دارد سیستمهای مناسب اطلاعات مدیریت تجزیه و تحلیل خالص نیازهای مالی تحت سناریوهای جایگزین بویژه منابع تامین مالی و برنامه های اقتصادی برای مدیریت قوی نقدینگی در یک بانک با هر اندازه و گستره فعالیت از عناصر ضروری محسوب می گردند. اگرچه اصولاً بانکهای کوچکتر نسبت به بانکهای بزرگتر و پیچیده تر و آنها که در بازارهای کمتری فعال هستند منابع کمتری جذب می کنند ولی سیستم های اطلاعات مدیریت و تجزیه و تحلیل برای اجرای این رویکرد ضروری است.

همگام با چندین مقاله که اخیراً توسط کمیته بال منتشر شده است این گزارش حول چند اصل اساسی مدیریت نقدینگی

تنظیم شده است. این اصول عبارتند از:

اصول ارزیابی مدیریت نقدینگی بانکها

گسترش یک ساختار مدیریت نقدینگی

اصل اول

هر بانک باید راهکار تایید شده ای برای مدیریت روز به روز نقدینگی داشته باشد. این راهکار باید به کلیه واحدهای بانک ابلاغ شود.

اصل دوم

هیات مدیره بانک باید راهکار و اصول مربوط به مدیریت نقدینگی را تصویب کند. همچنین باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد اقدامات لازم را در مورد مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی انجام داده است. هیات مدیره باید بطور مرتب اطلاعات مربوط به وضعیت نقدینگی بانک را دریافت نماید و در صورت هرگونه تغییری در وضعیت جاری و دورنمای آتی نقدینگی بانک سریعاً در جریان امر قرار گیرد.

اصل سوم

هر بانک باید ساختار مدیریتی ایجاد کند تا راهکار نقدینگی خود را بطور موثر اجرا کند. این ساختار باید پیگیری مستمر مدیریت ارشد از وضعیت نقدینگی بانک را شامل گردد. مدیریت ارشد باید اطمینان حاصل کند که نقدینگی بانک بطور موثری کنترل میشود و سیاستها و رویه های مناسبی برای کنترل ریسک نقدینگی ایجاد شده است. بانک ها باید

لم

حدودی را برای نقدینگی خود طی محدوده های زمانی خاص تعیین کنند و آنها را بطور

مرتب تحت مراقبت قرار دهند.

اصل چهارم

یک بانک باید سیستمهای اطلاعاتی مناسبی برای اندازه گیری مراقبت کنترل و گزارش دهی ریسک نقدینگی دارا باشد. گزارشها باید به موقع به هیات مدیره مدیران ارشد و سایر کارکنان مرتبط ارائه گردد. اندازه گیری و مراقبت خالص منابع نقد مورد نیاز

اصل پنجم

هر بانک باید فرآیندی برای اندازه گیری و مراقبت از خالص منابع نقد مورد نیاز خود ایجاد کند.

اصل ششم

هر بانک باید با به کارگیری سناریوهای مختلف (چنانچه (اگر) نقدینگی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد.

اصل هفتم

هر بانک باید به منظور اطمینان از اعتبار فرضیات مورد نظر خود در رابطه با مدیریت نقدینگی آنها را هنگام استفاده مورد بازنگری قرار دهد.

Net Funding Requirements.-1

"2-"what if

لم

مدیریت دسترسی به بازار

اصل هشتم

هر بانک به منظور حفظ تنوع بدهکاران باید به طور ادواری امور مربوط به ایجاد و حفظ روابط خود با صاحبان بدهی را مورد بررسی قرار دهد و هدفش این باشد که اطمینان یابد که تدابیر اتخاذ شده امکان فروش داراییها را فراهم می کند. برنامه ریزی اقتضایی

اصل نهم

یک بانک باید برنامه های اقتضایی را تدوین کند که راهکار آن را برای اداره بحران نقدینگی مشخص کند. این برنامه باید فرآیندهایی را برای جبران کسری ها در موقعیت های اضطراری در برگیرد.

مدیریت نقدینگی پول خارجی

اصل دهم

هر بانک باید دارای یک سیستم اندازه گیری مراقبت و کنترل وضعیت های نقدینگی بر حسب پولهای عمده ای باشد که بر مبنای آنها فعالیت می کند. علاوه بر ارزیابی نیازهای کلی نقدینگی ارزی و عدم تطابقهای قابل قبول در ترکیب پول خارجی با تعهدات آن بر حسب پول محلی یک بانک باید تجزیه و تحلیل مجزایی از راهکارش برای هر پول داشته باشد.

لم

اصل یازدهم

با توجه به تجزیه و تحلیل انجام شده بر اساس اصل ۱۰ یک بانک باید هر جا که مناسب است حدودی را برای پولهای خارجی بطور کلی و برای هر پول که بانک بر حسب آن فعالیت میکند بطور انفرادی برای اندازه و عدم تطابق جریان نقد، طی یک افق زمانی خاص تعیین کند و آن حدود را بطور مرتب مورد بازنگری قرار دهد.

کنترل های داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی

اصل دوازدهم

هر بانک باید یک سیستم مناسب کنترل های داخلی ناظر بر فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی داشته باشد. ترکیب اساسی سیستم کنترل داخلی مستلزم بازنگری های مستقل منظم و ارزیابی کارایی سیستم است و هر جا لازم است باید نسبت به انجام تجدید نظرهای مناسب یا ارتقای کنترل های داخلی اطمینان حاصل شود. نتیجه این بازنگری ها باید در اختیار مقامات نظارتی قرار گیرد.

نقش افشای اطلاعات برای بهبود نقدینگی

اصل سیزدهم

هر بانک برای حصول اطمینان نسبت به کفایت سطح افشای اطلاعات باید به منظور کنترل افکار عمومی نسبت به بانک و اعتبار آن سازوکاری داشته باشد.

نقش ناظرین بانکی

اصل چهاردهم

ناظرین بانکی باید ارزیابی مستقلی از راهکارها سیاست ها و روبه ها و لم

عملکردهای مرتبط با مدیریت نقدینگی داشته باشند و بانکها را ملزم نمایند که سیستم کارایی را برای اندازه گیری مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی ایجاد کنند. ناظرین بانکی همچنین باید از هر بانک اطلاعات کافی و به هنگام را دریافت نمایند تا به کمک آنها سطح ریسک نقدینگی را ارزیابی کنند. آنها باید متقاعد شوند که بانک برای نقدینگی خود برنامه های اقتضایی کافی دارد.

بخش دوم - مدیریت مستمر نقدینگی

الف - گسترش یک ساختار مدیریت ریسک نقدینگی

مدیریت مناسب ریسک نقدینگی همراه با مدیریت انواع دیگر ریسک برای بانک مستلزم تعیین یک راهکار است تا نسبت به نظارت موثر هیات مدیره و مدیران ارشد و نیز انجام عملیات اندازه گیری مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی تحت یک فرآیند صحیح اطمینان حاصل کند. پیچیدگی فرآیند مدیریت نقدینگی باید برای کلیه سطوح ریسک هایی که به بانک تحمیل می گردد، مناسب باشد.

اصل اول

هر بانک باید راهکار تایید شده ای برای مدیریت روزانه نقدینگی داشته باشد. این راهکار باید به کلیه واحدهای بانک ابلاغ شود.

ایجاد نقدینگی یکی از فعالیتهای عمده بانک است. بسیاری از فعالیت های مستقیم با غیر مستقیم به توانایی بانکها در ارائه نقدینگی به مشتریان بستگی

دارد. از این رو بانکها به ویژه از نقطه نظر مشکلات نقدینگی هم از این نظر که موسساتی با ماهیتی خاص هستند و هم از نظر تأثیری که به طور کل بر بازارها می گذارند، آسیب پذیرند.

اساساً هر مبادله مالی یا تعهدی برای نقدینگی بانک ها الزاماتی در بردارد. از این نقطه نظر لازم است بانکها نسبت به راهکار نقدینگی سیاست ها و رویکرد مدیریت نقدینگی دقت لازم را اعمال نمایند. راهکار نقدینگی باید رویکرد کلی بانک شامل اهداف مختلف کمی و کیفی آن را نسبت به نقدینگی بیان کند این راهکار باید هدف بانک را برای تقویت بنیه مالی آن مشخص کند تا بانک توانایی مقابله با موقعیت های پرتنش بازار را داشته باشد.

- راهکار نقدینگی بانک باید سیاستهای خاص مربوط به جنبه های ویژه مدیریت نقدینگی مانند ترکیب داراییها و بدهیها رویکرد مدیریت نقدینگی بر حسب ارزشهای مختلف از یک کشور به کشور دیگر اتکای نسبی به استفاده از ابزارهای مالی عمده، نقد شوندگی و قابل فروش بودن داراییها را مشخص کند. علاوه بر این باید راهکار تایید شده ای برای مقابله با اختلالهای بالقوه موقت و یا بلند مدت نقدینگی وجود داشته باشد.

۹ راهکار مدیریت ریسک نقدینگی باید به کلیه واحدهای بانک ابلاغ شود. به ویژه با عنایت به این واقعیت که در بسیاری از بانکها مدیریت نقدینگی دیگر صرفاً مسئولیت بخش خزانه داری نیست علاوه بر این محصولات یا راهکارهای تجاری جدید مانند گسترش اعتبارات تجاری که قابلیت

تبدیل به اوراق بهادار را دارند میتواند تأثیر مهم و گاه پیچیده ای بر مدیریت ریسک نقدینگی داشته باشد. اختلال در سیستم عملیاتی می تواند تأثیر قابل ملاحظه ای بر ریسک نقدینگی برجای گذارد کلیه واحدهای مرتبطی که فعالیتهایی را انجام میدهند و بر نقدینگی بانک تأثیرگذار هستند باید بطور کامل از راهکار نقدینگی و اجرای آن تحت عنوان خط مشی ها، روبه ها و حدود تصویب شده آگاهی داشته باشند.

۱۰ مدیریت ارشد و کارکنان مربوطه باید شناخت کاملی نسبت به این که چگونه سایر ریسکها از جمله ریسک اعتباری ریسک بازار و ریسک عملیاتی بر راهکار کلی نقدینگی بانک اثر گذار هستند، داشته باشند. مثل اینکه مشکلات اعتباری با طرفهای تجاری متقابل بانک چگونه می تواند بر جریانات ورودی نقد پیش بینی شده و اقدامات ضروری جایگزین بانک اثر گذارد.

اصل دوم

هیات مدیره بانک باید راهکار و اصول مربوط به مدیریت نقدینگی را تصویب کند. همچنین باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد اقدامات لازم را در مورد مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی انجام داده است هیات مدیره باید بطور مرتب اطلاعات مربوط به وضعیت نقدینگی بانک را دریافت نماید و در صورت هرگونه تغییری در وضعیت جاری و دورنمای آنی نقدینگی بانک سریعاً در جریان امر قرار گیرد.

۱۱ به دلیل اهمیت حیاتی مدیریت نقدینگی برای ادامه بقای هر بانک هیات

مدیره باید راهکارهایی را برای مدیریت ریسک نقدینگی تصویب نماید. هیات مدیره همچنین باید سیاستهایی را برای اداره ریسک نقدینگی تدوین نماید تا آن را کنترل کند یا بر آن تأثیرگذار باشد. علاوه بر این هیات مدیره باید خط مشی ها و روبه هایی را تایید کند که حوزه های اختیارات و مسئولیت ها را برای مدیریت اکسپوزرهای نقدینگی مشخص کند.

۱۲ هیات مدیره باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد به منظور رعایت راهکار نقدینگی دستورالعمل شفافیتی در مورد

سطح قابل قبول ریسک نقدینگی ارائه نماید هیات مدیره همچنین باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد سیاستها و رویه هایی برای کنترل و مراقبت موثر ریسک نقدینگی اتخاذ نموده است.

۱۳ هیات مدیره همچنین باید عملکرد و تصویر کلی ریسک نقدینگی بانک را تحت مراقبت قرار داده و بطور دوره ای اطلاعات روزآمدی را که از جزئیات کافی برخوردار است مورد بررسی قرار دهد تا بتواند ریسک نقدینگی را که پرتفوی بانک و یا خود بانک در مجموع با آن مواجه است ارزیابی کند.

انتظار می رود تمرکز قابل ملاحظه داراییها به تامین مالی با تغییرات حائز اهمیت در ترکیب دارایی ها متناوباً توسط هیات مدیره مورد بررسی قرار گیرد.

۱۴ هیات مدیره باید به منظور کنترل اختلالاتی که توان بانک را برای تامین مالی بعضی یا کلیه فعالیت هایش تحت تاثیر قرار می دهد به شیوه ای مناسب به موقع و با هزینه ای معقول برنامه های اقتضایی بانک را مورد بررسی قرار دهد.

اصل سوم

هر بانک باید ساختار مدیریتی ایجاد کند تا راهکار نقدینگی خود را بطور موثر اجرا کند. این ساختار باید پیگیری مستمر مدیریت ارشد از وضعیت نقدینگی بانک را شامل گردد. مدیریت ارشد باید اطمینان حاصل کند که نقدینگی بانک بطور موثری کنترل میشود و سیاست ها و رویه های مناسبی برای کنترل ریسک نقدینگی ایجاد شده است. بانک ها باید حدودی را برای اندازه وضعیت نقدینگی خود طی محدوده های زمانی خاص تعیین کنند و آنها را بطور مرتب تحت مراقبت قرار دهند.

۱۵ یک بانک باید همراه با دیگر عناصر مدیریت ریسک ساختار مدیریت نقدینگی ایجاد کند تا به طور موثر راهکار مدیریت نقدینگی سیاستها و رویه های آن را اجرا کند بانکها باید مسئولیت نهایی برای تعیین خط مشی نقدینگی و بررسی تصمیمات مربوط به نقدینگی را به بالاترین سطح مدیریت واگذار نمایند. مسئولیت اداره نقدینگی کلی بانک باید بر عهده یک گروه مشخص و خاص در بانک گذاشته شود که میتواند در قالب کمیته دارایی بدهی متشکل از مدیریت ارشد و خزانه داری یا اداره مدیریت ریسک باشد. کلیه حالات فوق ایجاد کنترلهای مناسب و تعادل ضروری است.

۱۶ لازم است یک برنامه زمان بندی برای بررسی نقدینگی بانک بطور متناوب و برنامه دیگری با تناوب کمتر ولی با بررسی عمیق تر تهیه شود. این بازنگری ها با عنایت به تجربیات بانک در زمینه مدیریت نقدینگی و بهبود کار آن فرصتی برای بررسی مجدد و اصلاح سیاستها و رویه های نقدینگی فراهم می آورد.

۱۷ مدیریت بانک باید تصمیماتی در رابطه با ساختار مدیریت نقدینگی اتخاذ نماید. ممکن است مدیریت نقدینگی بطور کاملاً متمرکز انجام شود. البته ممکن است با توجه به حدود اعمال شده توسط مدیریت ارشد مدیریت نقدینگی به طور غیر متمرکز از طریق واگذاری اختیارات به واحدها برای اداره نقدینگی خود و یا به صورت تلفیقی از هر دو انجام شود در کلیه حالات مذکور، ساختار مدیریت در عین حال که اطمینان میدهد که راهکار نقدینگی مصوب هیات مدیره میتواند بطور موثر انجام شود میبایست از انعطاف لازم برخوردار باشد. ساختار مورد بحث به هر ترتیبی استفاده شود، بسیار مهم است که بین واحدهای مسئول مدیریت نقدینگی و بخشهایی که مراقبت از شرایط بازار به آنها واگذار شده و نیز سایر واحدهایی که به اطلاعات مهمی دسترسی دارند مانند مدیران اعتباری ارتباط نزدیکی وجود داشته باشد. این موضوع بویژه برای بهبود و تجزیه و تحلیل سناریوهای آزمون بحران حائز اهمیت است.

۱۸ مدیریت بانکها باید به منظور حصول اطمینان نسبت به کافی بودن نقدینگی محدودیت هایی را تعیین کند این محدودیتها باید توسط ناظرین بانکی بررسی شود. راه دیگر اینکه ناظرین، بانکی خود محدودیتهایی را وضع نمایند. محدودیت هایی که میتوانند اعمال گردند شامل موارد ذیل میباشد

ایجاد محدودیت برای عدم تطابقهای جریان نقد متراکم (یعنی خالص منابع مالی مورد نیاز متراکم به صورت درصدی از کل بدهی ها طی یک دوره خاص - روز بعد پنج روز بعد ماه بعد - به منظور

Cumulative cash flow

۱۲

لم

پوشش دامنه نوسانات و هرگونه افت قیمت در زمان فروش اضطراری داراییهای جاری و نیز قابلیت فروش آنها در بازار این عدم تطابق ها باید با نگرشی محافظه کارانه محاسبه شود.

دارائی جاری به صورت درصدی از بدهیهای کوتاه مدت محدودیت دیگری است که میتواند اعمال شود. در مورد این حد هم باید از قیمت دارایی پس از کاهش آن استفاده شود تا دامنه نوسانات قیمت را منعکس کند داراییهایی که در این گروه قرار میگیرند باید فقط آنهایی باشند که از درجه نقد شوندگی بالایی برخوردارند یعنی فقط آنهایی که در موردشان نظر بر این است که حتی در شرایط بحرانی نیز فروش آنها با مشکلی مواجه نیست.

۱۹ - بانک ها باید احتمال تاثیر سناریوهای مختلف بحران در مورد وضعیت نقدینگی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند و به تناسب حدودی برای آنها تعیین کنند. این حدود باید متناسب با اندازه پیچیدگی و شرایط مالی بانک باشد. لازم است مدیریت رویه های خاص و مصوبه های لازم را برای استثنائاتی که نسبت به سیاستها و حدود وجود دارد تعریف کند.

۲۰ مدیریت ارشد باید به منظور حفظ کلیت فرایند مدیریت ریسک نقدینگی اطمینان حاصل کند که کنترلهای داخلی درحد کفایت انجام می شود.

اصل چهارم

یک بانک باید سیستمهای اطلاعاتی مناسبی برای اندازه گیری مراقبت کنترل و

گزارش دهی ریسک نقدینگی دارا باشد گزارشها باید به موقع به هیات مدیره مدیران ارشد و سایر کارکنان مرتبط ارائه گردد.

۲۱ یکی از عوامل مهم چارچوب مدیریت نقدینگی وجود سیستم اطلاعات مدیریت برای ارائه اطلاعات به موقع درباره وضعیت نقدینگی بانک به

هیات مدیره مدیران اجرایی مدیران ارشد و سایر کارکنان مرتبط است.

یک سیستم قوی اطلاعات مدیریت مکمل تصمیمات مناسب در مورد نقدینگی است. چنین سیستمی باید به اندازه کافی انعطاف پذیر باشد تا توان مقابله با وقایع احتمالی را داشته باشد یک سیستم اطلاعات مدیریت باید توان محاسبه وضعیت های نقدینگی کلیه پولهایی که بانک با آن سر و کار دارد بر مبنای هر پول و نیز کلیه پولها دارا باشد. تمام بانکها باید توان محاسبه وضعیت نقدینگی خود را به صورت روز به روز برای افقهای زمانی کوتاه تر مثلاً تا پنج روز و طی مجموعه ای از دوره های زمانی مشخص در فواصل زمانی بیش از دوره های کوتاه مدت داشته باشند تا بتوانند بطور موثری نیازهای خود را به وجوه نقد اداره و مراقبت نمایند.

۲۲ سیستم اطلاعات مدیریت باید برای کنترل تطبیق عملکرد بانک با سیاست ها رویه ها و حدود بکار رود گزارش دهی اندازه ریسک باید بر مبنای زمان

مشخص و در مقایسه با اکسپوزر جاری نقدینگی با هر یک از مجموعه حدود انجام شود. سیستم اطلاعات مدیریت همچنین باید برای مدیریت این توانایی را ایجاد کند که سطح روندهای اکسپوزر کلی نقدینگی بانک را ارزیابی کند. فرضیات باید بطور روشن بیان شوند به طوری که مدیریت بتواند اعتبار و سازگاری فرضیات کلیدی را ارزیابی نموده و الزامات مربوط به سناریوهای مختلف آزمون بحران را درک کند.

ب اندازه گیری و مراقبت خالص منابع نقد مورد نیاز اصل پنجم

هر بانک باید فرآیندی برای اندازه گیری و مراقبت از خالص منابع نقد مورد نیاز خود ایجاد کند.

۲۳ وجود یک فرآیند موثر اندازه گیری و مراقبت برای مدیریت ریسک نقدینگی الزامی است در یک سطح خیلی ابتدایی برای مشخص کردن توان بالقوه بانک در برابر هر گونه کسری پیش رو اندازه گیری نقدینگی با ارزیابی کلیه جریانهای ورودی نقد در مقابل جریانهای خروجی آن انجام می شود. این موارد نیازهای نقد برای تعهدات زیر خط را نیز شامل می شود. تکنیکهایی برای اندازه گیری ریسک نقدینگی استفاده می شود که گستره آن از محاسبات ساده شبیه سازی ایستا بر اساس دارایی های جاری بانک تا تکنیکهای مدل سازی بسیار پیچیده است. از آنجا که تمام بانک ها تحت تاثیر فضای ناشی از تغییرات اقتصادی و شرایط بازار قرار دارند مراقبت و کنترل شرایط اقتصادی و روندهای بازار برای مدیریت ریسک نقدینگی بسیار مهم است.

۲۴ یکی از جنبه های مهم مدیریت نقدینگی فرضیه سازی برای نیازهای نقد آتی است. در عین حال که جریانهای ورودی و خروجی نقد به آسانی قابل محاسبه یا پیش بینی است بانکها باید در مورد نیازهای آتی نقدینگی خود برای دوره های بسیار کوتاه مدت و بلندمدت فرضیه سازی نمایند.

نقش حیاتی شهرت بانک برای دسترسی به وجوه در مدت معقول عامل مهمی است که باید مدنظر قرار گیرد به این دلیل کارکنانی که مسئولیت اداره نقدینگی کلی بانک را بر عهده دارند باید از هرگونه اطلاعاتی مانند اعلام کاهش درآمدهای بانک یا تنزل رتبه بانک بوسیله موسسه رتبه بندی آگاهی داشته باشند. این اطلاعات میتواند از جنبه اعتبار و سلامت بانک بر بازار و نیز افکار عمومی تاثیر گذار باشد.

۲۵ اگرچه بسیاری از بانکها از لحاظ تاریخی برای بخش عمده تامین مالی خود متکی به سپرده های اصلی هستند ولی در محیط تجاری امروز بانک ها منابع متنوع و گسترده ای در اختیار دارند که این منابع برای مدیریت نقدینگی باید بطور مستمر مورد بررسی قرار گیرند منشاء جریانهای ورودی نقد می توانند مواردی مانند داراییهای سررسید شده داراییهای سررسید نشده قابل فروش دسترسی به ذخیره تعهدات خطوط اعتباری که می توانند مورد بهره برداری قرار گیرند و تاحد بیشتری از طریق تبدیل دارایی ها به اوراق بهادار باشد. این موارد باید با جریانهای خروجی نقد مواردی مانند بدهی های سررسید شده و بدهیهای احتمالی بویژه خطوط اعتباری تعهد شده ای که میتوان از آنها برداشت نمود منطبق گردد. جریانهای خروجی نقد میتوانند ناشی از حوادث غیر مترقبه باشند.

۲۶ سررسید پلکانی ابزار مناسبی برای مقایسه جریانهای ورودی و خروجی نقد هم بر مبنای روزانه و هم برای دوره های زمانی مشخص است تجزیه و تحلیل خالص نیازهای نقدی نیازمند ترسیم یک سررسید پلکانی و محاسبه کسری یا مازاد تراکمی وجوه در سررسیدهای انتخاب شده میباشد خالص نیازهای نقدی یک بانک از طریق تجزیه و تحلیل جریانهای خروجی نقد آن بر اساس فرضیات مربوط به رفتار آتی دارایی ها بدهیها و اقلام زیر خط ترانزنامه انجام می گیرد و پس از آن برای ارزیابی نقدینگی خالص مازاد یا کسری متراکم طی یک مقطع زمانی محاسبه میشود.

۲۷ به منظور ساخت یک سررسید پلکانی بانک باید هر جریان ورودی با خروجی نقد را به تاریخ تقویمی مشخصی که نقطه آغازین آن معمولاً روز بعد است اختصاص دهد. نحوه تسویه موافقت نامه ها در چارچوب زمان و تقویم زمانی خاص مرتبط با هر جریان نقدی باید برای بانک روشن باشد. در اولین گام برای ساخت یک سررسید پلکانی جریانهای ورودی نقد می توانند بر اساس تاریخی که داراییها سررسید میشوند یا با گمانه زنی محافظه کارانه در مورد زمانی که خطوط اعتباری میتوانند مورد بهره برداری قرار گیرند رده بندی شوند مشابه همین رویه جریانهای خروجی نقد می توانند بر اساس تاریخی که بدهیها سررسید میشوند زودترین تاریخی که صاحب بدهی میتواند از حق اختیار بازپرداخت بدهی برخوردار شود یا زودترین تاریخی که بدهیهای احتمالی قابل مطالبه هستند، رده بندی شوند. داراییهای آماده عرضه در بازار میتوانند در اولین نقطه سررسید پلکانی که در آن قابلیت نقد شدن دارند گنجانیده شوند. بانکها یا ناظرین بانکی باید بررسی کنند که چه تخفیفی باید برای داراییهایی که به این ترتیب در سررسیدهای پلکانی قرار داده میشوند اعمال گردد تا در عین حال ریسک های بازار را منعکس نمایند بهره حائز اهمیت و دیگر جریانهای نقدی

نیز باید منظور گردند. علاوه بر این فرضیات اصلی میتواند بر مبنای تجربیات گذشته ساخته شود. تفاوت بین جریانهای نقدی ورودی و خروجی در هر دوره کسری یا مازاد وجوه نقطه آغازین اندازه گیری کسری یا مازاد آتی نقدینگی در مجموعه ای از مقاطع زمانی است.

۲۸ - مقطع زمانی مربوط برای مدیریت نقدینگی فعال عموماً کوتاه مدت و شامل نقدینگی طی یک روز است روزهای اول

بوئزه هنگام بروز هرگونه مشکل نقدینگی برای حفظ ثبات بسیار مهم است. تخصیص چارچوب زمانی مناسب برای مدیریت نقدینگی بستگی به ماهیت فعالیت بانکها دارد بانکه هایی که متکی به تامین های مالی کوتاه مدت هستند اساساً برای اداره نقدینگی خود بر زمانهای بسیار کوتاه متمرکز هستند برای مقاطع زمانی تا ۵ روز در حالت ایده آل این بانک ها باید بتوانند وضعیت نقدینگی خود را بر مبنای روز به روز برای این دوره زمانی محاسبه کنند سایر بانکها یعنی بانکهایی که کمتر به بازارهای کوتاه مدت متکی هستند باید بطور فعال خالص نیازهای نقد خود را طی یک دوره زمانی طولانی تر مثلاً یک تا سه ماه آینده اداره نمایند.

۲۹ علاوه بر این بانکها باید اطلاعات را گردآوری نموده و وضعیتهای نقدینگی خود را در دوره های زمانی طولانی تر مراقبت نمایند. چنانکه انتظار می رود ممکن است بانکها برای تامین مالی در دوره های زمانی طولانی تر با شکافهای قابل توجهی مواجه شوند آنها باید تلاش کنند تا این شکاف ها را با تاثیرگذاری بر تاریخ سررسید معاملات جبران نمایند. گردآوری اطلاعات دوره های زمانی طولانی تر امکان این را که بانک ها به محض

بروز شکاف آن را پر کنند به حداکثر میرساند ناظرین بانکی به عنوان یک نکته مهم توجه دارند که باقی مانده نیازهای وام گیری باید محدود به مبلغی گردد که از نظر تجربی تامین آن در بازار توسط بانک به راحتی امکان پذیر است. مسلماً بانکهای فعال در بازار داراییها و بدهیهای بلند مدت نسبت به بانکهایی که در بازارهای پولی کوتاه مدت فعال بوده و در موقعیتی قرار دارند که میتوانند شکافهای تامین مالی کوتاه مدت خود را پرکنند نیازمند به کارگیری چارچوبهای زمانی بلند مدت تری هستند. البته گروه بانکهای اخیرالذکر ممکن است صلاح بدانند که سررسید عملیات جدید را به ترتیبی تعیین کنند که شکافهای بیشتر آتی را جبران نماید. در یک افق زمانی طولانی تر معمولاً اطلاعات مفیدی تولید میشود به نحوی که یک بانک بتواند تا حدی با اتکای به آنها تصمیمات استراتژیک اتخاذ نماید.

اصل ششم

هر بانک باید با به کارگیری سناریوهای مختلف چنانچه (اگر) نقدینگی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. ۳۰ ارزیابی اینکه یک بانک به اندازه کافی نقدینگی دارد تا حد زیادی به رفتار جریانهای نقد در شرایط مختلف بستگی دارد از این رو تجزیه و تحلیل نقدینگی مستلزم چیدمان سناریوهای متنوع (چنانچه اگر است).

تحت هر سناریو یک بانک باید تلاش کند هرگونه نوسانات قابل ملاحظه مثبت و منفی نقدینگی را در نظر بگیرد. این سناریوها باید هم عوامل داخلی شرایط ویژه بانک و هم عوامل خارجی مسائل مربوط به بازار را مدنظر قرار دهند. در عین حال در شرایطی که نقدینگی بطور معمول تحت کنترل است بانک باید ترتیبی اتخاذ کند که برای اداره نقدینگی در شرایط غیر عادی آمادگی داشته باشد.

۳۱ - لازم است یک بانک تحت سناریوهایی که مورد بررسی قرار میگیرند زمان بندی جریانهای نقد برای هر نوع از دارایی با بدهی را از طریق ارزیابی رفتاری که احتمالاً خواهد داشت مشخص کند این تصمیمات بخش داخلی ساختار سررسید پلکانی در مورد زمان بندی خاص و اندازه جریانهای نقد در هر سناریو است. مثلاً یک بانک برای هر تامین مالی باید شرایط ذیل را در مورد بدهی بررسی کند.

پرداخت کامل بدهی در سررسید

پرداخت تدریجی بدهی طی چند هفته آینده

وجود اطمینان نسبی در این مورد که در صورت شروع پرداخت بدهی تمدید میشود یا بطور کامل پرداخت میشود. تجربیات تاریخی بانکها در مورد الگوهای جریانهای (نقد) و آگاهی نسبت به قواعد بازار میتواند راهنمای بانک برای تصمیماتی که به ویژه در سناریوهای مختلف در این رابطه اتخاذ میکند باشد ولی دآوری اغلب نقش عمده ای را ایفا می کند. یک بانک وقتی بین زمانهای انجام کار گزینش میکند به هیچ وجه اطلاعات کاملی در اختیار ندارد این مساله ایجاب میکند که رویکرد محافظه کارانه ای پیش گیرد که به سمت تعیین زمانهای دیرتر برای جریانهای ورودی و زمانهای زودتر برای جریانهای خروجی گرایش دارد.

۳۲ از این رو زمان بندی جریانهای نقد ورودی و خروجی بر اساس سررسید پلکانی در سناریوها و فرضیات میتواند کاملاً متفاوت باشد. ممکن است بر مبنای تجربیات تاریخی بانک به این نتیجه برسد که در زمان بحران خاص نقدینگی به منظور کنترل و زمان بندی جریانهای نقد آتی از موجودی تا دارایی های قابل فروش توانش کمی نسبت به شرایط معمولی تحلیل می رود. البته در صورت بروز بحران فراگیر در بازار اگر تعداد اندکی از موسسات مایل با قادر به خرید نقدی داراییهای با درجه نقد شوندگی کمتر باشند این ظرفیت فروش داراییها شدیداً رو به کاهش میگذارد از طرف دیگر بانکی که در بازار از شهرت خوبی برخوردار است از این فرار سپرده گذاران بهره مند می شود چون سپرده گذاران بالقوه در جستجوی امن ترین مکان ها برای وجوه خود هستند به منظور انجام این ارزیابی بانکها نه فقط به تجربیات تاریخی خود بلکه باید به تجربیات دیگر بانکها در شرایط بحران نقدینگی نیز توجه نمایند.

۳۳ تصویر نقدینگی یک بانک در یک یا چند سناریو میتواند با جدول یا نموداری از تجميع مانده جریانهای نقد ورودی و خروجی مورد انتظار طی چند مقطع زمانی و نیز هر روز طی یک دوره مشخص کامل تر شود. ترسیم یک نمودار نقدینگی فرضی برای بانک این امکان را فراهم می آورد تا خالص مازاد یا کسری تجميعی وجوه نقد را در مقایسه با سناریوهایی که به منظور آگاهی عمیق تر نسبت به وضعیت نقدینگی و کنترل سازگاری و واقع بینانه بودن فرضیات تدوین شده بهبود بخشد به عنوان مثال ممکن است یک بانک با

کیفیت بالا در شرایط معمولی و همین طور در شرایط فراگیری بحران در بازار از نظر نقدینگی بسیار خوب بنظر برسد و فقط در یک شرایط بحرانی ویژه وضعیت نقدینگی نامطلوبی پیدا کند. برعکس ممکن است یک بانک ضعیف از نظر نقدینگی در شرایط بحران فراگیر و بحران ویژه بازار کاملاً فاقد نقدینگی باشد.

اصل هفتم

هر بانک باید به منظور اطمینان از اعتبار فرضیات مورد نظر خود در رابطه با مدیریت نقدینگی آنها را هنگام استفاده مورد بازنگری قرار دهد.

۳۴ از آنجا که وضعیت آتی نقدینگی بانک تحت تاثیر عوامل مختلفی است که همیشه نمیتوان آنها را با دقت پیش بینی نمود لازم است فرضیات به ویژه با توجه به سرعت تغییر بازارهای بانکی بطور متناوب مورد بازنگری قرار گیرند تا درجه اعتبارشان تعیین گردد. البته تعداد فرضیات اصلی که ساخته می شود کاملاً محدودند. در این بخش تلاش بر این است تا فرضیات نقدینگی تحت چهار گروه کلی طبقه بندی شوند: الف) دارایی ها ب) بدهی ها ج) اقلام زیر خط ترازنامه د) دیگر عوامل

الف- دارایی ها

۳۵ فرضیات مرتبط با موجودی داراییهای آتی بانک امکان فروش دارایی ها و کاربری آنها به عنوان وثیقه که میتواند موجبات افزایش جریان ورودی نقد را فراهم آورد حدی که در آن داراییها ایجاد و قابلیت فروش و تبدیل به اوراق بهادار را می یابند و نیز حدی را که در آن دارایی های سررسید شده میتوانند مجدداً تمدید شوند شامل می شود. در بعضی از کشورها ناظرین بانکی روندی را تجربه نمودند که به منظور جبران عدم اطمینانی که نسبت به رفتار صاحبان بدهی وجود داشت بیشتر تمایل به اتکا به موجودی داراییهای نقد اسناد نقد بود.

۳۶- تعیین سطوح داراییهای بالقوه بانک مستلزم پاسخ به سه سوال است

چه نسبت از دارایی های سررسید شده را بانک میتواند با مایل است تمدید یا تجدید کند؟

سطح مورد انتظار درخواستهای جدید وام که تصویب خواهد شد چه مقدار است؟

سطح مورد انتظار تعهدات انجام شده ای که برای آن نیاز به تامین مالی دارد چه مقدار است؟

این تعهدات ممکن است شامل اشکال ذیل باشند

خطوط تجاری تعهد شده بدون قید شروط ماده تغییر نامطلوب (MAC) و موافقت نامه ها تا قانوناً یک بانک حتی اگر وضعیت مالی وام گیرنده وخیم تر شده باشد نتواند از آن شروط تخطی کند.

خطوط تجاری تعهد شده با قید شروط ماده تغییر نامطلوب (MAC) که بر اساس آن تعدادی از مشتریان در سناریوهای بحرانی بتوانند بازپرداخت وام و سایر خطوط اعتباری تجاری و مصرفی را کاهش دهند.

به منظور گمانه زنی در مورد نیازهای عادی تامین مالی بعضی از بانکها از

1- Material Adverse Change.

الگوهای تمدید وام کاهشهای بازپرداخت و درخواستهای جدید وام استفاده میکنند و بعضی دیگر از تجزیه و تحلیل آماری برگرفته از حسابهای فصلی و دیگر عوامل موثر در تعیین تقاضای وام مثلاً برای وام های مصرفی استفاده میکنند راه دیگر اینکه بانک می تواند پیش بینی های تجاری مبتنی بر داوری انجام دهد یا مشتریان عمده اش را یک به یک مورد ارزیابی قرار داده و برای بقیه مشتریان روابط تاریخی را اعمال کند.

۳۷ کاهش جریانهای بازپرداخت وام و نیز درخواستهای جدید وام نشان دهنده تحلیل بالقوه وجوه نقد بانک است با این وجود در مواردی یک بانک آزادی عمل دارد تا این اقلام را با توجه به شرایط جاری کنترل کند. برای مثال در شرایط نامطلوب میتواند از قبول درخواستهای جدید وام هایی که در شرایط معمول مورد تصویب قرار میگرفت خودداری کند یا از انجام آن گروه از تعهدات وام دهی که الزام آور نیستند امتناع کند و از بعضی از مناسبات کاری خود چشم پوشی نماید.

۳۸ رشد بازارهای ثانویه طبقات مختلف داراییها فرصتهای بانک را برای فروش یا تبدیل حجم بالاتری از داراییها به اوراق بهادار و با سرعت بیشتر افزایش می دهد. در شرایط عادی این داراییها میتوانند سریعاً و به سهولت و با هزینه معقولی تبدیل به نقد گردند. بسیاری از بانک ها در تجزیه و تحلیل هایشان این داراییها را جزو منابع قابل دسترسشان قلمداد می کنند. البته اتکای بیش از حد بانکها به تبدیل داراییها به اوراق بهادار و یا فروش دارایی هایی مثل وامها به عنوان ابزاری

۲۴

لم

برای تامین نقدینگی نگرانیه را درباره توان واقعی بانک ها برای انطباق جریانات نقد دریافتی از محل فروش داراییها با نیازهای مالی آنها افزایش می دهد. نایسامانیهای اخیر نشان داده که فروش یا تبدیل دارایی ها به اوراق بهادار برای تامین وجوه منابع قابل دسترسی محسوب نمی شوند.

۳۹ از نظر درجه نقد شوندگی داراییها و با هدف تعیین قابلیت فروش می توان داراییها را به چهار طبقه تفکیک نمود

طبقه با بیشترین درجه نقد شوندگی شامل وجوهی است مانند وجوه نقد و اوراق بهادار دولتی که واجد شرایط برای وثیقه گیری در عملیات بازار باز می باشند. این دارایی ها ممکن است برای موارد دیگری مثل تامین نقدینگی از طریق بانک مرکزی بکار روند ممکن است فروخته شوند یا بازخرید شده یا به عنوان وثیقه در بازار مورد استفاده قرار گیرند.

گروه دوم این طبقه بندی شامل دیگر اوراق بهادار قابل فروش مثل سهام و وام های بین بانکی است که ممکن است از قابلیت فروش برخوردار باشند. ولی در شرایط نامطلوب این امکان وجود دارد که قدرت نقد شوندگی خود را از دست بدهند.

طبقه با درجه نقدشوندگی کمتر شامل پرتفوی وام قابل فروش بانک است. در اینجا باید فرضیاتی در رابطه با زمان بندی معقول دارایی های تحت اختیار بانک ساخته شود بعضی از دارایی ها در عین حال که قابل فروش هستند ممکن است در مقطع زمانی تجزیه و تحلیل نقدینگی به عنوان غیر قابل فروش قلمداد شوند.

طبقه داراییهای با کمترین درجه نقد شوندگی شامل دارایی هایی است که اصولاً غیر قابل فروش میباشند مانند وامهایی که به آسانی قابل فروش نیستند ساختمان ها و سرمایه گذاریهایی که بانک در شرکتهای تابعه خود انجام داده و همچنین اعتباراتی که به طور جدی با مشکل مواجهند.

دارایی هایی که در رهن اشخاص ثالث است از هر یک از طبقات فوق الذکر کسر میشوند.

۴۰ دیدگاهی که در فرآیند طبقه بندی وجود دارد این است که به دلیل تفاوتی موجود در مدیریت داخلی دارایی بدهی بانکهای مختلف میتوانند هنگام ساختن سررسید پلکانی و طبقه بندی داراییها یک دارایی را در طبقات مختلف قرار دهند. مثلاً وامی که در یک بانک فروش آن در مقطع زمانی تجزیه و تحلیل نقدینگی با تاخیر انجام میشود و به عنوان دارایی با درجه نقد

شوندگی متوسط طبقه بندی می‌گردد در بانک دیگری به عنوان یک وام با درجه نقد شوندگی نسبتاً سریع قلمداد شود به این دلیل که این بانک زمانی وارد فعالیت در یک بازار میشود که وام ها در آن بازار به تناوب انتقال می یابند به طور عادی در تمامی مستندات وام آن بانک ماده فروش وام فید شده و شبکه ای متشکل از مشتریان وجود دارند که بانک با آنها قرارداد بازخريد وام منعقد نموده است.

۴۱ برای طبقه بندی داراییها یک بانک باید مشخص کند که نقد شوندگی یک دارایی چگونه بر سناریوهای مختلف تاثیر گذار خواهد بود بعضی از دارا

<https://ravihesab.com>

موسسه آموزشی راوی حساب